

15 Temmuz ve Sonrası Üstüne¹

Bekir Berat Özipek

Prof. Dr. | Medipol Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

“Kahramanlık filmleri izlemeyin, bir arkadaşınızın yüzüne bakın.” Böyle yazıyordu, sabaha kadar sokağa sahip çıkan bir üniversite öğrencisi facebook sayfasında. Hakikaten öyleydi.

İnsanı hayata, yaşadığı topluma çok daha fazla güvenle baktıran tarihî bir andı, yaşadığımız. Gündelik hayatın olağan akışı içindeki göze görünmeyen erdemin ete kemiğe büründüğü, “sıradan insan”ın içindeki kahramanın ortaya çıktığı olağanüstü bir an. Halka dehşet saçmak için alçaktan uçan uçakların küstahlığı korkuttu korkutmasına. Ama aynı zamanda, ondaki demokrati, onuruna sahip çıkma iradesini de ortaya çıkardı.

Darbecilerin hesap edemedikleri bir şey vardı: Korku elbette insanî bir duyuydu, ama insanda ondan daha güçlü bir şeyler daha vardı. Kendilerinde olmayan bir şey. İhmal ettikleri, insanın onurlu bir varlık olduğuydu. İradesinin ezilmesine, çocuğunun geleceğinin çalınmasına ve aşağılanmaya artık yeter demeye hazır milyonlar vardı ve gündelik hayatın olağan akışına yönelik bu olağan dışı, ahlâk dışı müdahale, ondaki olağanüstü direnci de görünür kıldı.

Artık darbecilerin mücadele etmesi gereken çok daha büyük bir güç vardı: Çeliğin ve barutun, F16’ların bile alt etmeye yetmediği bir güç. Öngörülemez, sınırı çizilemez, kontrol edilemez ve dolayısıyla denklemdeki yeri hiçbir şekilde hesap edilemez bir güç. Tam da bu yüzden bütün hesapları bozan bir güç.

“Bütün muharebe stratejisini, karşınızdaki güçlerin hayatta kalmak için nasıl davranacağına göre kurarsınız. Ama ölümü göze alan insanlara karşı bunu yapamazsınız” tespitini doğrulayan bir direnişti yaşadığımız. “Zor oyu-

¹ Bu makale ağırlıklı olarak, daha önce Serbestiyet.com’da yayınlanmış olan aynı konudaki bazı yazılarımin küçük değişikliklerle anlamlı bir bütün teşkil edecek şekilde biraraya getirilip düzenlenmesinden ve ona OHAL süreciyle ilgili değerlendirmelerin yer aldığı yeni bir bölümün ilâve edilmesinden oluşmaktadır.

nu bozar” diye düşündü darbeciler, ama zordan daha büyük bir zora çarptı kibirli özgüvenleri: Sıradan insanın içindeki adalet duygusuna ve onuruna.

Hiçbir katkı değersiz değildi

Tarihin çok hayatî kırılma anları vardır ve o anlarda sergilenecek cesaret tarihin yönünü belirler: Geleceğin korkunç bir felaket yerine umut olmasını sağlar.

Türkiye toplumu bütün çeşitliliğiyle bunu başardı, 15 Temmuz gecesi. Ve ülke tarihinin en uzun gecesinin sabahında galip gelen oydu. O gece darbeye karşı demokrasinin kazanması, pek çok faktörün bileşkesiydi. Buradaki hiçbir faktörün önemini küçümsemek doğru olmaz; çünkü darbecileri boğan o son damla suyun kimin katkısı olduğunu hiçbir zaman ölçemeyeceğiz ve buna gerek de yok: Çünkü bu herkesin ortak zaferi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın sergilediği inanılmaz cesaret, Başbakan’ın sakin ve kararlı duruşu, Parlamento’nun kendi iradesine sahip çıkması, polisin kahramanca savaşı, ordunun darbeyi reddeden unsurlarının sivil yönetime bağlılık açıklaması ve halkın safında yerini alması, siyasilerin duruşu, Devlet Bahçeli’nin daha en baştan itibaren doğru yerde durması, onu diğer liderlerin açıklamalarının izlemesi ve dört partinin ortak reddiyesi, medyanın darbecilere teslim olmayışı...

Bütün bunlar çok önemliydi. Ama bu savaşta son sözü Ankara’da vurulan 28 yaşındaki inşaat işçisi Beytullah Yeşilay söyledi. Geriye dört aylık hamile bir eş ve doğmamış çocuğuna paha biçilmez bir miras bırakarak. Şimdi onların ailelerine sahip çıkmanın zamanı.

Sessiz mutabakatın gücü

Cumhurbaşkanı Erdoğan halkı iradesine sahip çıkmaya çağırdığında, en erken ve en geniş biçimde oraya gidenler ağırlıklı olarak sağ, muhafazakâr, İslamî kesimden insanlardı belki; ama olayın bir darbe girişimi olduğu anlaşıldığında sosyal medyada buna karşı çıkanlar arasında hükümet muhalifleri, Gezi zamanı onu sert biçimde eleştiren bazı isimler de vardı.

“Darbeyi sade, mütevazı, dindar insanlar engelledi” diyor Atilla Yayla Hoca. Esas olarak bu doğru ama toplumun en muhalif kesimleri bile, bütün siyasî gerilime rağmen en kritik anda farklı bir ses çıkarmayarak direnişe destek vermiş oldular.

Çok muhtemeldir ki, ekranları başında gündelik hayatın içindeki devrimci potansiyelin aktüel hale gelişini, örneğin basılan bir medya kuruluşunun

veya stratejik bir tesisin halk tarafından geri alınışını izlerken rahatladılar; köprülerde, caddelerde, sokaklarda savaşılan insanların, -siyasi muhalifleri de olsa- galip gelmesini dileyenler de vardı.

Açık olan şuydu ki, halk savaşıırken hiç değilse ortada ayağına dolaşan kimse yoktu. Ve sonuçta bütün toplum, darbecileri silahlarıyla beraber çıplak ortada bıraktı.

15 Temmuz milat olsun

İşte bütün siyasî karşıtlıklara rağmen sergilenen bu kollektif bilgelik, bize yürüyeceğimiz istikameti de gösteriyor. Bu destansı direnişin, kuşatıcı, kucaklayıcı ve demokratik bir yenilenme için zemin olarak görülmesi gereğine işaret ediyor.

Gündelik hayatın içindeki iyiliğin gücünü gösterdi yaşadıklarımız. Bir milat olarak bu hayırlı olay, yepyeni bir sayfa açmayı mümkün kılacak bir ahlâkî zemin oluşturdu. Gelecekte yeniden bir darbe girişiminde bulunabilecek ahlâksızlara karşı kollektif bir toplumsal dayanışma sergileyebilmek için değil sadece. Bir daha hiç böyle bir kalkışma olmasa bile, bütün çeşitliliğiyle bu toplumun her bireyinin insan onuruna yaraşır şekilde yaşayabileceği bir sosyo-politik düzenin birlikte inşa edilmesi için.

Liderlerin verdikleri ortak fotoğraflar, Yıldırım ve Kılıçdaroğlu'nun ortak basın toplantıları güzel bir işaret. Bu yoldan devam etmeli.

Bu devrimi beraber kutlayalım

"Eğer bu darbe püskürtülmemiş olsaydı, Türkiye Mısır değil Suriye olacaktı" diyor Ahmet Kemal Bayram. Bu durumda biz 15 Temmuz Devrimi ile sadece uçurumun değil cehennemın kıyısından dönmüş oluyoruz. Birbirimizin zebanisi olacağımız, birbirimizin kanına gireceğimiz ve sonuçta kendi kanımızda boğulacağımız bir cehennemın.

Darbe girişimi ve sonrasında Batılı "müttefiklerimizin" sergilediği tutumun fecaati konusunda Türkiye'de hemen herkes müttefik durumda. İç savaş yapıp birbirimizi kessek aldırmayacak büyük devletlerin dünyasında yaşadığımızı, süper adaletsiz güçlerin belirlediği uluslararası arenada (sahiden "arena" çünkü) birbirimizi yeme lüksümüzün olmadığını şimdi herkes daha iyi anlamış olmalı.

Gerçekten zor bir dönemden geçtik; hâlâ da geçiyoruz. Ama gündelik hayatın içindeki erdemın görünür hale geldiği, sokaktaki insanın içindeki kah-

ramanın ortaya çıktığı 15 Temmuz Şanlı Devrimi, bize bu zorlu dönemi aşmanın imkânlarını da sunuyor.

Beraberce maruz kaldığımız bu musibetin garip bir şekilde birbirinden farklı kesimler ve siyasî gruplar arasında heyecan verici bir yakınlaşma doğurduğunu da gözlemlemek mümkün. Yaşadığımız ortak felaketi birlikte savuşturmamız, birbirimizle uzlaşabildiğimizi ve zor zamanda birbirimize güven duyabildiğimizi gösterdi.

Çok muhtemeldir ki darbeyi tasarlayanlar bunu hesap etmemişlerdi. Eğer darbenin iki aşamalı veya “B Planlı” tasarlandığına ilişkin analizler doğruysa, yani Gülenist darbeci çetenin başaramaması durumunda bir kaos çıkarıp, ardından Kemalist bir darbeye nihai vuruş hedeflenmişse, ortaya çıkan güven ve enerjinin bu tezgâhı boşa çıkaracağını da.

Ama bu enerjiyi “kuvvadan fiile” aktarmayı başarmak gerek. Şimdi iktidara ve muhalefete, bu ülkede yaşayan her kesimden daha iyi bir dünya için çaba gösteren bireylere düşen tarihî sorumluluk, bu tarihsel anı yeni bir barış için beraber değerlendirmek; tarihî bir anda kendiliğinden oluşan zemini güven artırıcı jestler, önlemlerle pekiştirmek ve bu sosyal mutabakat üzerinde, kapsayıcı bir siyasî ve hukukî yapı inşa etmek olmalı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın davaları geri çekmesi, MHP ve CHP’nin demokrasi nöbetini sonlandıran mitinge katılacağını açıklamış olması güzel işaretler. Keşke HDP de bu tabloda yerini alsaydı. Ama bu sadece iktidara düşen bir sorumluluk değil; bu partinin de bu yönde çaba göstermesi gerek. Bu ülkenin halkı 15 Temmuz’da tarihî bir başarıya beraber imza attı. Şimdi onu taçlandırmanın vakti.

Tarih akarken kıyıda bakanlar

Elbette herkesin bu tarihî başarıyı gereği gibi yorumlamasını beklememek gerek. Bazıları görmüyor veya bunu tercih ediyor. Ama görmemek gerçekten kolay değil.

Bir an için bu ülkede yaşadığınızı unutun. Siyasî tarafınızı, sempaticilerinizi ve antipaticilerinizi bir yana bırakın. Ve 15 Temmuz’a dışarıdan bakmayı deneyin.

Bir ülkede bir darbe girişimi yaşanıyor. İnsanlar sokağa çıkıyor ve canları pahasına muhteşem bir direniş sergileyerek darbeyi püskürtüp, askerleri kışallarına hapsedip, işgal ettiği yerleri onlardan tek tek alıp darbeyi alt ediyor.

Kimi garnizonların önünü tutuyor, kimi havaalanını kurtarmak için koştu-
ruyor, kimi ekmek teknesini tankın önüne çekiyor. Bir köylü uçaklar kalkama-
sın diye bir yıllık emeğini ürününü ateşe verip askerî üssün etrafını dumana
boğuyor, bir kadın askeri tanktan inmesi için ikna ediyor, biri darbecileri oya-
lıyor, kimi tankların tekerine taş sıkıştırıp, egsozlarını tıkayarak etkisiz hale
getirmeye çalışıyor, kimi tankın üzerini brandayla örtüyor, kimi tanka sopay-
la vuruyor, kimi bedenini tankın önüne koyuyor, diğeri halkın iletişim kanal-
ları kesilmesin diye iletişim merkezinin önüne set çekiyor, belediye kamyonu
zırlı araca çarparak onu yoldan atmaya çalışıyor...

O gece Google'da "tank nasıl durdurulur" konulu arama sayısı yüzbinle-
ri buluyor, ateş açılıp insanlar öldürülürken, bunu göre göre daha fazla sa-
yıda insan alanları dolduruyor ve darbeciler kiminle uğraşacaklarını şaşırı-
yor... "Ben halk denen bin bir başlı devi o gün gördüm" demişti bir siyasetçi
anılarında. 15 Temmuz'da da yaşanan buydu.

Hangi halk yaparsa yapsın, muhteşem bir şey bu. Gündelik hayata içkin
göze görünmeyen muazzam bir potansiyel enerjinin aniden ortaya çıkışı, dev-
rimci ruhun ani bir müdahaleyle harekete geçmesi ve hayatın akışını belir-
lemesi.

Bunun için gündelik olandan sıyrılıp, biraz yukarıya çıkıp, Nesimi'nin de-
diği gibi, içinde kendimizin de yer aldığı "âlemi seyreylememiz" gerekir. He-
pimizin bir parçası olduğu gündelik siyasî çekişmelerin dışından bir yerden.

Oradan bakınca muhteşem bir halk hareketi ve onunla gelen Şanlı Bir
Devrim göreceksiniz. Gündelik hayatın içindeki "sıradan insanların" ana ak-
tör olduğu, başka bir ülkede olsaydı siyasî rakibinizle birlikte alkışlayacağı-
nız olağanüstü bir tarihsel an.

Bu ülkede yaşayan herkesin ortak zaferi bu. Sadece sokakta savaştan, can
veren alnı öpülesi insanların değil, darbecileri desteklemeyen ve onları cas-
cavlık ortada bırakan diğer vatandaşların da. Bir anda siyasî husumetleri er-
teleyip, 80 milyonluk koskoca bir ülkede, sanki sözleşmiş gibi sergilenen kol-
lektif bir mutabakatla, kimsenin darbecilere sığınacak bir saçak vermediği
bütün bir halkın devrimi.

Mısır, Türkiye ve diğer ülkeler: Etkileşim devam ediyor

"Eğer 15 Temmuz direnişi daha önce yaşanmış olsaydı Mısır darbesi püskür-
tülebilirdi" dediğini naklediyorlardı, geçenlerde, Lübnanlı bir belediye başka-
nının. Tespiti belki isabetli, belki değil. Mısır'da ve Türkiye'de darbeye direni-
şin farklı koşulları da vardı. Ama iki halk hareketi arasında bir ilişki kurması

doğru.

Çünkü sınırlar anlamını yitirdikçe birbirimizden öğreniyoruz ve bir ülkedeki tecrübe diğerini etkiliyor. Türkiye'deki demokrasi nöbetlerinde dalgalandırılan Rabia bayraklarını ellerinde taşıyanlar, Mısır Devrimine yenilmiş ve bitmiş gözüyle bakmadıklarını, onun devam ettiğini dile getirirken, bu etkileşimi de yansıtmış oluyorlar.

15 Temmuz daha şimdiden Türkiye siyasetinde pek çok taşı yerinden oynattı. Ama etkisi siyasetten çok daha büyük oldu/oluyor. Bunun üzerine çok düşünmek gerek. Bu coğrafyada bir hercümerç var, bir şeyler değişiyor ve birileri hiçbir şey anlamadan bakıyor. Keşke o perdeyi aralayıp, bu muhteşem tarihî anı görmeyi başarsalardı. Çünkü realite onların görüp görmemesinden bağımsız olarak var ve yaşanıyor.

15 Temmuz 2016, yaşadığımız ülke ve bölge siyasî tarihinin en önemli kırılma anlarından biri olarak anılacak. Ama o tarihin içinde onlardan hiç söz edilmeyecek.

Güven

15 Temmuz'da beraberce maruz kaldığımız felaket, o felaket anında sergilenen dayanışma ve cesaret, toplumun farklı kesimlerinin birbirilerine bakışını anlamlı bir biçimde değiştirdi. Neydi yeni olan? Önce toplumun çoğunluğunu oluşturan alt ve orta sınıfların; geleneksel muhafazakâr veya İslamî duyarlılığa sahip merkez sağın gözünden bakalım:

Darbe girişimini duyunca sokağa çıkan, silahsız bir biçimde darbeyi durdurma kavgası veren ve ağırlıklı olarak "sade, mütevazı, dindar" insanlardan oluşan milyonlar, canlarını vererek o kötülüğü engellemeye çalışırken, daha önce darbelere destek veren Kemalist kesimin bu kez darbecilerin yanında yer almadığını gördü. Her daim darbe ve muhtırayı destekleyen, her kırılma anında hükümete karşı şansını deneyen, başaramayınca uzlaşan oligarşi medyası, bu kez darbe karşıtı yayınların zemini oldu. Kendisinden beklenenin aksine, CHP bile darbe karşıtı açıklama yaptı. Öyleydi, böyleydi, CHP açıklamada gecikmişti, acaba darbenin başarılı olmayacağını anladığı için mi açıklama yapmıştı, acaba başka bir zaman olsaydı darbeyi destekleyecek unsurlar Fethullahçı Çetenin yaptığını gördükleri için mi desteklememişlerdi?.. Bunlar belki doğrudu, belki yanlış. Ama öyle veya böyle, son tahlilde bir ilk gerçekleşmişti ve darbeyi *onlar da* reddetmişti. O gece CNN Türk darbeciler tarafından işgal edilirken çalışanların bundan duydukları rahatsızlığı, hatta

direnişini görmüşlerdi ve polisle beraber onları işgalcilerden kurtarmaya giderken, aynı safta olduklarını biliyorlardı.

Seküler orta ve üst sınıf ve onların ideolojisini temsil eden sol ve sağ Kemalist kesimlerin gözüyle bakıldığında karşılaşma ve şok daha şiddetliydi. “Ötekilerin iktidarı” zaman içinde kendi sınıfsal/zümrevî çıkarlarını aşındırıyor, kendi çocukları için rezerve edilmiş mevki ve makamları, kenar mahalle çocuklarına açıyordu. Bu kesimin Ak Parti’ye ve Erdoğan’a yönelik haklı veya haksız eleştirileri, sınıf ve ideoloji prizmasından geçerken kırılmaya uğrayıp yer yer patolojik bir nefrete dönüşebiliyordu. Bazıları açısından Erdoğan, TV’de görüntüsüne ve sesine bile tahammül edilemeyen bütün bu kötülüklerin simgesi olarak bir nefret objesiydi. Sorsanız, Erdoğan’ı alaşağı edecek Kemalist bir darbeye evet diyenlerin oranı o mahallede muhtemelen az değildi.

Ama o gece yaşananlar, orada da bir depreme sebep oldu. Erdoğan’a kızıp diktatör diyorlardı ama aslında onun diktatör olmadığını bilerek. İçinde buldukları durumdan çok şikâyetçiydiler ve her şeyin kötüye gittiğini söylüyorlardı ama aslında hâlâ gelir ve statü bakımından mukayeseli üstünlüğün kendilerinde olduğunun ve bunun devam ettiğinin farkında olarak. Bir darbenin kısa vadede kenar mahalle çocuklarını kendilerine tahsis edilen makamlardan kovmak gibi bir anlamı olduğunu 1960, ‘80 ve ‘97’de görmüşlerdi; ama ardından her anlamda ciddi bir çöküş ve yoksullaşmanın geldiğini de. Bu yüzden, gündelik hayattaki söylemler ne olursa olsun, bir darbenin onların da hayrına olmayacağını biliyorlardı.

Üstelik bu kez, bütün bunların ötesinde bambaşka bir sorun vardı: Nüfuz edemedikleri, ardını göremedikleri, ama devleti ele geçirmeleri durumunda her şeye el koyabilecek tuhaf bir yapıydı darbeyi yapan. Aslında 17-25 Aralık sonrası bu yapının operasyonel gücünü görmüşlerdi. Görmüşlerdi ve görmezden gelmişlerdi. Ama onu “AKP iktidarı”nı ve Erdoğan’ı alaşağı edecek bir güç olarak gördüklerinden; yoksa ülkeyi devralsın ve onlar yönetsin diye değil.

Ak Parti ve Erdoğan onlar açısından “alışılmış kötü”yü temsil ediyordu; ama diğeri başarması durumunda onları sonu belli olmayan bir yerlere sürükleyecek “bilinmeyen kötü”yü. Bu ikincisi, onlara her şeyi yapabilecek, sahip oldukları her şeye el koyabilecek kara bir delikti ve tercih yapmak güç değildi.

Ruh sağlığını Erdoğan nefretiyle ciddi biçimde sakatlamış olanlar dışındayla herkes olayın vahametini anlamıştı. Anlamayanlar da içinde buldukları kesimin bilincini belirleyen medyanın darbe karşıtı tutumuna bakıp kendile-

rini toparlayabildiler. Darbenin renginin belli olmaya başladığı o anlar, darbe olduğunu duyunca balkona çıkıp Onuncu Yıl Marşı okuyan bir emekliyi, eşinin öfkeyle söylenerek içeri çektiği anlardı. Ama artık çok geç görünüyordu. “AKP”ye ve Erdoğan’a karşı kullanıp atabileceklerini sandıkları o güç ülkeye -ve tabî ki onların kaderine de- hâkim oluyordu.

İşte o esnada geceye hükümetin ve Erdoğan’ın sergilediği kararlı duruş damgasını vurdu. Erdoğan’ın darbeye karşı durması, uçağını havaalanının hâlihazırda darbecilerin işgali altında olduğu İstanbul’a yönelmesi ve halkı direnişe çağırması, darbecilerin bütün rasyonelitesini bozarken, toplumun ekonomik ve sınıfsal konumları ve ideolojik yönelimleri birbirine zıt bu kesimlerini de bir anda birleştirdi.

O an belki de kaçınılmaz olarak herkesin aklından geçen şeydi: “Eğer şu an cumhurbaşkanı Erdoğan değil de Ekmeleddin İhsanoğlu olsaydı ne olurdu?” O da aynı cesaret ve kararlılığı gösterir ve halkı sokağa el koymaya çağırır mıydı, yoksa Almanya’nın iltica davetini kabul edip gider miydi? O cumhurbaşkanı olsaydı darbeye gerek duyulur muydu? Darbeye ihtiyacın duyulmadığı ortam darbe girişiminden daha kötü değil miydi? Galiba cevap herkes açısından çok netti ve güvenin anahtarı o cevapta gizliydi. Ve o cevap, Erdoğan’ın ailenin öteki fertlerinin gözündeki yerini değiştirdi. Karşılarında “iyi ki o var, onların hakkından başkası gelemezdi” dedirten gerçek bir kahraman vardı ve tarihî bir sağduyuyla sezdikleri ürkütücü bir kötülüğün (ülkeyi Suriyeleştirecek bir darbenin veya işgalin) kararlı bir şekilde üstesinden gelme mücadelesi veriyordu.

Toplumsal düzeyde farklı kesimler arasındaki buzlar da o gece kırıldı. O gece evlerinde oturanların ezici çoğunluğu, sokakta savaşanların kendileri için de savaştığını anlamışlardı. Evdekiler ve sokaktakiler arasında adeta zımnî bir sözleşme vardı ve bu da darbe karşıtı mücadeleyi kolaylaştırıyordu. Bu kolektif direnişi kırmak için eski fay hatları harekete geçirilmek istendi. Ama provokasyonlar etkisiz kaldı. Birgün gazetesi “AKP’liler, Alevi yurttaşların yaşadığı mahalleye silahlar ve bıçaklarla saldırdı” diye yazdı. Haber yalandı. CHP milletvekili Veli Ağbaba twitterdan böyle bir saldırı olmadığını açıkladı ve gazete o ifadeleri sildi.

HDP ise darbe karşıtı bildiriye imza koydu ama sonrasında Demirtaş sokakta silahsız bir şekilde darbeye karşı mücadele eden halkı IŞİD zihniyetine benzeterak kendi kitlesini bu mutabakatın ve sokaktaki direnişin dışında konumlandırmaya çalışmayı ihmal etmedi. Ama onun tutumu, Kürtlerin baştan beri bütün ülkede darbeye karşı verilen kitlesel mücadelenin etkin bir parçası olduğu gerçeğini değiştirmede.

“Biz”e yüklenen yeni anlam

Bugün, Türkiye toplumu “biz” kelimesine eskisinden daha farklı bir anlam atfediyor. Laik beyaz Kemalist mahallenin, sağ, muhafazakâr, İslamî alt ve orta sınıfların, Kürtlerin, Alevilerin ve diğerlerinin yüzde kaçı bu kırılmayı yaşadı, en büyük deprem hangisinde oldu tartışılır. Ama bir deprem oldu. Yıkmayan darbe güçlendirdi. Halk bir darbeyi beraberce mahkûm etti ve bu başarıdan dolayı beraberce mutlu oldu. Bu tarihî andaki duygudaşlığın siyasî yaklaşım ve dilin niteliği üzerindeki olumlu etkisi şimdiden görülüyor.

Bu değerlendirmeler ilk bakışta romantik görünebilir. Ama değil. Bundan sonra Türkiye siyaseti cennet bahçesine dönecek demiyorum. Yine siyasî kavgalar olacak, siyasî parti ve liderler birbirlerini 15 Temmuz ruhuna aykırı davranmakla itham edecek. Sınıf ve ideoloji siyasî tutumları belirlemeye yine devam edecek.

Ama 15 Temmuz öncesindeki gibi değil.

Bakmayın siz darbe karşıtı muhteşem buluşmaların yaşandığı meydanlara baktığında “idam isteriz” sloganını gören ufuksuz bir kuşağın isimleri hatırlanmayacak yazar çizerlerine. Onlar yaşadıkları dünyayı ve hayatı anlamadan geldiler, anlamadan gidiyorlar.

Bir an yaşandı, biz o anı beraber yaşadık ve o tarihî andaki tecrübe, toplumun çeşitli kesimlerinin birbirine bakışını olumlu anlamda değiştirdi. Bu değişimin niteliği, bundan sonraki süreçte siyaseti de belirleyecek. Onun içindeki aktörler yeterince farkında olmasa veya istemese bile.

OHAL’de ne yapmalı?

Darbe püskürtüldü ama ona kalkışanların kollarının nerelere kadar uzandığı hakkında henüz bütün bilgilere sahip değiliz. Hükümetin darbeye nasıl bu kadar hazırlıksız yakalandığını ve nasıl bu kadar geç haber aldığını göz önüne alacak olursak, onun da durumu bütünüyle kontrol altına almış olduğundan emin olmadığı sonucuna varabiliriz.

Dahası, bu darbe girişimi, başka bir devletin veya devletlerin müdahil olduğu daha büyük bir sorunun veya girişimin parçası ise ve Türkiye’nin “müttefiki” olan bazı devletler, özellikle de ABD ile ilgili yaygın ve haklı bir güvensizlik söz konusu ve bu durumda askerî müdahalenin başka bir aktör veya yöntemle sürdürülmek istenebileceğini düşünerek önlem almak da makul görülmeli.

Öte yandan hükümetin halka “meydanları terk etmeyin” çağrısı yapmasının, halkta açıkça dile getiremediği ciddi bir tehdit algısına ilişkin bir arkaplanı veya gerekçeleri olabilir. Bütün bunları göz önüne aldığımızda, Olağanüstü hal (OHAL) ilan edilmesini beraberinde getiren süreci anlayabiliriz.

O hal bu hal değil

Olağanüstü hal anayasal bir kurum olarak hem hukukidir, hem de şartları oluşmuş ise ilkesel olarak meşrudur. Demokratik siyasî sistemler de, Fransa’da olduğu gibi, bazen bu yolu tercih etmek durumunda kalabilirler. Dolayısıyla bunu Cumhuriyet tarihinin 1990'lara kadar süren rutin baskıcı yönetim geleneği anlamındaki “olağanüstü hal rejimi”yle karıştırmamak gerek. “Güneydoğu’da yeniden OHAL’li günlere dönüyoruz” yaklaşımını eleştirmek için “hayır, bu sefer tam da 1990’ların olağanüstü hal koşulları oluşturun diye şimdi olağanüstü hal ilan ediliyor” diyenlerin anlatmak istediği de bu farklılık aslında.

Ancak gerekçenin ikna ediciliği, onun doğru biçimde uygulanmasının garantisi değil. Bu anlamda olağanüstü halin sonuçları, bu sürecin nasıl kullanılacağına bağlı olacak. Eğer olağanüstü hal uygulamasında, -bu kurumun yürütmeye sağladığı imkânlarla- darbe tehdidinin kısa sürede ve bütünüyle bertaraf edilmesi için mücadele edilirken, aynı anda evrensel hukuk ve anayasal güvencelerden uzaklaşmama konusunda gerekli hassasiyet gösterilirse, demokrasiye hasar vermeden amaca ulaşılabilir.

Ne yapmalı?

Hükümet süreci muhalefetle sürekli iletişim halinde, onları periyodik olarak bilgilendirerek ve onlardan gelen önerilere de itibar ettiğini pratik içinde göstererek sürdürülmeli. Bu bakımdan Beştepe’deki liderler buluşması eksik olsa da önemliydi ve HDP’nin darbe sürecindeki bazı açıklamaları ne kadar sorunlu olursa olsun, bu süreçte onlarla da aynı iletişim tesis edilmeye çalışılmalı.

İşkence ve gayri insanî muamele iddiaları mutlaka ama mutlaka ciddiye alınmalı. Her bir iddianın üstüne gidilmeli, halkın en fedakâr, en muhteşem fertlerinin tertemiz canlarıyla kazanılan zaferin, eski devlet geleneğini hortlatmaya çalışacak fırsatçılar eliyle murdar edilmesine izin verilmemeli. Darbe olsaydı “birlikte çalışmaya” hazır görünen Batılı devletlerin ve Suriye’de kan gövdeyi götürürken veya Esad’ın işkencehanelerinde insanlar öldürülürken onca yıl boyunca az sayıda rapor yazabilen bazı insan hakları örgütlerinin, Türkiye’deki darbecilerle ilgili duyarlılık ve hızlarını çifte standart olarak

görebilirsiniz. Ama en kötü niyetli çevrelerden gelen, dile getirilen şikâyetler bile mutlaka dikkate alınmalı, bu süreçte. Onları razı etmek için değil, kendileri bozuk olsa bile söyledikleri bir söz doğru olabileceği için, suyu kirletmek için, bu ülkede yaşayan bireyler olarak kendimiz için.

Olağanüstü günlerdeyiz ve burada özellikle stratejik makam ve birimlerdeki operasyonlar, bu kapsamda açığa almalar anlaşılabilir. Ama somut kanıt haricinde, bunun bütün kamu bürokrasisi ve üniversitelerle özel kurumları içerecek şekilde genişletilmesi ve kanıt yerine ihbar veya kanaate dayalı toplu bir tasfiye şeklinde uygulanması yanlıştır. Geldiğimiz aşamada bu konuda çok sayıda mağduriyet şikâyeti söz konusu ve bu süreçteki açığa alma, işten çıkarma ve tutuklamalarla, mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin şikâyetlere kaynaklık eden kararların acilen yeniden incelenmesine ihtiyaç var.

En son olarak da tabî ki bu süreç sivil toplumun ciddi bir gözetimine ihtiyaç gösteriyor. Bu da gösterilmesi gereken hukukî titizlik kadar önemli ve burada da asıl sorumluluk, müzmin muhaliflerden çok bugüne kadar makul bir dille hükümet icraatlarını değerlendirmiş, ifrat ve tefritten uzak durmuş isim ve çevrelere düşüyor.

Ahlâkî ve hukukî olarak doğru olan ve yaşadığımız tarihî ânın anlam ve değerine yaraşan da bu.

İSLAM'IN ERKEN DÖNEMİNDE KAPİTALİZMİN DOĞUŞU

Benedikt Koehler

Çeviren: İsmail Kurun

Bu kitap orijinal bir tez ortaya atıyor: Kapitalizm, sanıldığı gibi önce Ortaçağ'ın sonlarında İtalya şehirlerinde değil 6. ve 7. Yüzyıllarda Arabistan şehirlerinde ortaya çıktı. İlk Müslümanlar, bugün çok fazla anlaşılmış olmasa da ekonomik düşüncenin tarihine çığır açıcı katkılarda bulundular.

İslam, bir iş adamı tarafından tebliğ edilen tek dindir. Hz. Muhammed, ticaretle uğraşan şehirli ve elit bir aileden geliyordu. İslam mesajını getirmesinden önce ataları gibi başarılı bir iş adamıydı. Mesleğini risaletinden sonra da sürdürdü. Bu nedenle olmalı ki yeni din ticaret, tüketicinin korunması, iş ahlakı ve mülkiyet hakkı konularında birçok şey söylüyordu.

İlahî mesajın etkileyciliği ile ilk Müslümanların ticarî dehasının birleşmesi, İslam'ın hızlıca yayılmasını ve bu arada onların ekonomik deneyimlerinin Avrupa'ya geçişini sağladı.

Benedikt Koehler, bu kitapta İslamî kurumların ve ticarî uygulamaların Venedik ve Cenova'ya nasıl taşındığını ve buralarda nasıl yeniden şekillendiğini anlatmaktadır. Bu finansal yenilikler ortaklığın icadı, işletme yönetimi teknikleri, ticarî aritmetik ve parasal düzenlemeler gibi piyasa mekanizmalarını ihtiva ediyordu.

Avrupa'yı etkileyen başka İslam kurumları da vardı: İslam vakıfları, şirketlere ve yüksek öğretim kurumlarına ilham verdi. Oxford ve Cambridge gibi ilk Avrupa üniversiteleri, Medrese eğitimini model olarak aldı.

Tüm bunlar, bize şunu söyleme hakkını açıkça verir: Piyasa ekonomisinin tüm temel kurumlarının İslamî kökenleri vardır.

Doç. Dr. Hasan Yücel Başdemir

366 sayfa / 13x19 cm / 1. Baskı, Mayıs 2016 / 978-605-9823-07-4 / ₺22

 facebook.com/liberte.yayinlari

 twitter.com/#!/liberteyayinevi

LIBERTE
yayınevi

 pinterest.com/liberteyayinevi

 goodreads: liberteyayingrubu